

2. Карамушка Л., Карамушка Т. Емпіричне дослідження особливостей психічного здоров'я вимушених переселенців в умовах війни. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2022. № 2. С. 48–59.

3. Клименко І. Роль психологів у реалізації програми комплексної медико-психологічної допомоги для біженців. *Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я*. 2024. № 2. С. 85–90.

4. Могильова Н. Особливості психічного здоров'я та психологічної адаптації внутрішньо переміщених осіб в умовах війни: досвід України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 2. С. 81–85.

5. Сновида Л., Герман О. Психічне здоров'я в умовах війни: основні ментальні та психосоціальні виклики, принципи надання допомоги. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2025. № 3. С. 66–70.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-619-8-21>

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ У РОЗВИТКУ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ ЛІКАРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Матвєєва Дар'я Олегівна

*ад'юнкт кафедри військової психології,
Національний університет оборони України
м. Київ, Україна*

У сучасній психології резильєнтність дедалі частіше концептуалізується не як відносно стала індивідуальна риса, а як динамічний процес підтримання або відновлення адаптивного функціонування за умов суттєвих загроз чи тривалого стресу, що забезпечується взаємодією внутрішніх і зовнішніх захисних чинників [1, с. 1088–1089]. У межах сучасних моделей резильєнтності до ключових механізмів підтримання стійкості відносять наявність смислу й мети, активні способи подолання, саморегуляцію та соціальну підтримку, які підвищують здатність особистості зберігати ефективне функціонування за тривалого впливу стресорів [8, с. 9–40]. Науковий підхід до вивчення резильєнтності передбачає одночасне врахування трьох взаємопов'язаних складових: наявності несприятливого впливу, позитивної адаптації та механізмів, які послаблюють негативну дію стресора [1, с. 1088–1089]. Водночас резильєнтність

дедалі виразніше розглядається як багаторівневий і мультисистемний феномен, що формується на перетині індивідуальних ресурсів, професійного середовища, соціальних зв'язків і ширшого контексту життєдіяльності [2, с. 2103–2105].

Зазначений підхід є особливо важливим для аналізу діяльності військових лікарів, оскільки їхня професійна ефективність у період війни визначається не лише індивідуальною стресостійкістю, а й здатністю зберігати смисл професійної ролі, підтримувати внутрішню залученість у професійну діяльність, діяти в умовах невизначеності та дефіциту ресурсів. Дані сучасних досліджень засвідчують, що в умовах війни та інших тривалих криз у працівників системи охорони здоров'я резильєнтність пов'язана з показниками психічного благополуччя, рівнем тривоги й депресивних проявів, а також із потребою у психологічній і духовній підтримці [4].

В українських наукових дослідженнях психологічної стійкості в умовах воєнного стресу підкреслюється значення ресурсів особистості та професійної діяльності, зокрема смислово-ціннісної регуляції й мотиваційної залученості, як чинників збереження працездатності та психічного благополуччя [6, с. 5–8]. Для українських військових медичних працівників у воєнний період ця проблематика набуває особливої актуальності з огляду на хронічність стресових впливів, ризики емоційного виснаження та підвищену відповідальність за результати професійної діяльності.

У межах сучасної психологічної науки професійну мотивацію доцільно розглядати не лише як силу спонукання до діяльності, а й як регулятор її якості, що визначає стійкість залученості, смислову опору професійної ролі та характер професійної поведінки. Новітні дослідження у сфері мотивації праці медичних працівників показують, що більш адаптивні результати пов'язані насамперед з автономною, внутрішньо підтримуваною мотивацією, тоді як співвідношення внутрішніх і зовнішніх мотивів залежить від професії, статі, умов праці та організаційного контексту [5, с. 30–37].

У контексті резильєнтності це має принципове значення, оскільки професійна мотивація може виконувати функцію психологічного механізму позитивної адаптації: підтримувати смислову включеність у професійну роль, сприяти витривалості в екстремальних умовах, забезпечувати сталість професійної ідентичності навіть за умов виснаження. У цьому сенсі професійна мотивація постає як форма смислотворення та внутрішньої залученості, що підтримує стійкість до виснаження та сприяє адаптації [8, с. 279–300]. Це узгоджується з сучасними оглядами щодо працівників охорони здоров'я, у яких наголошено на значенні не лише індивідуальних копінг-ресурсів,

а й таких чинників, як робоча залученість, сенс праці, підтримка колег, командна взаємодія та організаційні умови, що посилюють або послаблюють резильєнтність [3].

У межах авторського дослідження резильєнтність військового лікаря визначено як багатокомпонентне психологічне утворення, що включає мотиваційно-ціннісний, когнітивно-рефлексивний, емоційно-вольовий, поведінково-діяльнісний і комунікативно-регулятивний компоненти.

Мотиваційно-ціннісний компонент відображає стійкість професійної мотивації, систему пріоритетів і ціннісних орієнтацій у професійній діяльності. Для його емпіричного вивчення застосовано методику діагностики професійної мотивації В. Осьодла [7]. Професійна мотивація у дослідженні розглядається як один із психологічних предикторів резильєнтності військових лікарів.

Емпіричну базу дослідження становили результати кількісного обстеження військових лікарів (N = 625) та дані напівструктурованих інтерв'ю (N = 80). Аналіз якісних матеріалів засвідчив, що провідними смисловими домінантами професійної стійкості є професійна самоідентифікація та мотиваційна залученість. Переважна частина респондентів інтерпретувала професійну медичну діяльність як покликання, форму служіння та джерело професійного сенсу. Серед ключових мотиваційних чинників найчастіше фіксувалися орієнтація на надання медичної допомоги, усвідомлення соціальної значущості професії, почуття професійного обов'язку щодо колективу й пацієнтів, а також прагнення бути максимально корисним у военний період.

Отримані результати дають підстави розглядати професійну мотивацію як один із ключових психологічних чинників розвитку резильєнтності військових лікарів в умовах війни. Її значення полягає в тому, що вона підтримує смислову цілісність професійної діяльності, посилює готовність до виконання обов'язку в екстремальних умовах, сприяє збереженню професійної ідентичності та виступає внутрішнім ресурсом адаптації до бойового стресу. У такому розумінні професійна мотивація не є ізольованою характеристикою, а інтегрується в ширшу систему резильєнтності, взаємодіючи з емоційною саморегуляцією, рефлексією, адаптивною поведінкою та соціальною підтримкою [2, с. 2103–2105].

Отже, сучасні теоретичні підходи дозволяють інтерпретувати резильєнтність військових лікарів як динамічний процес не лише позитивної адаптації до воєнних стресорів, а й потенційного особистісного зростання, а професійну мотивацію – як один із провідних механізмів, що забезпечує цю адаптацію. Практичне значення такого підходу полягає в тому, що програми психологічного

супроводу військових лікарів мають бути спрямовані не лише на зниження дистресу, а й на підтримку мотиваційно-ціннісної сфери, зміцнення професійної ідентичності, сенсу служби та внутрішньої залученості в професійну діяльність.

Література:

1. Wolke D., Zhou Y., Liu Y., et al. A systematic review of conceptualizations and statistical methods in longitudinal studies of resilience. *Nature Mental Health*. 2025. Vol. 3. P. 1088–1099. DOI: 10.1038/s44220-025-00479-3.
2. Masten A.S., Tyrell F.A., Cicchetti D. Resilience in development: Pathways to multisystem integration. *Development and Psychopathology*. 2023. Vol. 35. No. 5. P. 2103–2112. DOI: 10.1017/S0954579423001293.
3. Unjai S., Forster E.M., Mitchell A.E., Creedy D.K. Interventions to promote resilience and passion for work in health settings: A mixed-methods systematic review. *International Journal of Nursing Studies Advances*. 2024. Vol. 7. Article 100242.
4. Sydorenko A.Y., Kiel L., Spindler H. Resilience, psychosomatic health, and support needs of Ukrainian healthcare professionals in wartime: A cross-sectional study. *Journal of Psychosomatic Research*. 2025. Vol. 188. Article 111995. DOI: 10.1016/j.jpsychores.2024.111995.
5. Goncharuk A.G., Lewandowski R.A., Rogers H.L. Healthcare professional motivation in Poland and Ukraine: The role of profession, gender, and country. *Economics & Sociology*. 2024. Vol. 17. No. 3. P. 30–40. DOI: 10.14254/2071-789X.2024/17-3/2.
6. Кокун О.М., Мельничук Т.І. Резилієнс-довідник : практичний посібник. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2023. 25 с. ISBN 978-617-7745-24-1.
7. Осьодло В.І. Методика діагностики професійної мотивації. *Вісник Національної академії оборони України*. 2007. № 2 (4). С. 142–151.
8. Саутвік С., Чарні Д. Резилієнтність: мистецтво долати найбільші виклики життя. Львів : Галицька видавнича спілка, 2022. 384 с.